

## Tema nr. 1 Noțiuni introductive

### Plan :

1. Noțiunea dreptului internațional public
2. Evoluția dreptului internațional public
3. Normele dreptului internațional public
4. Sistemul dreptului internațional public
5. Funcțiile dreptului internațional public
6. Raportul dintre dreptul internațional și cel intern

### Bibliografie :

1. Andronovici C. , **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. “Graphix”, Iași, 1993.
2. Alland Denis, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, Ed. PUF, Paris 2000.
3. Balan Oleg, Serbenco Eduard, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, vol. 1, Chișinău 2001.
4. Balan Oleg, Burian Alexandru, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, vol. 2, Chișinău 2001.
5. Balan Oleg, Burian Alexandru ș.a. **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Chișinău 2009, 2012.
6. Бекашев К. А., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО**, Учебник, Проспект, Москва 2004.
7. Блатова Н. Т. , **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО В ДОКУМЕНТАХ**, Москва 1982.
8. Bolinteanu Alexandru, Năstase Adrian, Aurescu B., **DREPT INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN**, Ed. ALL BECK, 2-a ed. București 2000.
9. Combacau Jean, Sur Serge, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, 3-e ed., MONTCHRESTIEN, Paris 1997.
10. Carreau Dominique, **DROIT INTERNATIONAL**, 6-e ed., PEDONE, 1999.
11. Crețu Vasile, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, București 2001.
12. Diaconu Ion, **CURS DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Șansa, București 1993/1997.
13. Diaconu Ion, **TRATAT DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, 1 volum, Ed. “Lumina Lex”, București 2002.

14. Dupuy Pierre-Marie, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, 4-e ed., DALLOZ, 1998.
15. Dupuy Pierre-Marie, **LES GRANDS TEXTES DE DROIT INTERNATIONAL**, 2-e ed., Paris 2000.
16. Frangi Marc, Schulz Patrick, **DROIT DES RELATIONS INTERNATIONALES**, Ed. DALLOZ, 1995.
17. Ecobescu Nicolae, Duculescu Victor, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, vol. 1, Ed. "Hyperion", București 1993.
18. Geamănu Grigore, **DREPT INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN**, Ed. didactică și pedagogică, București 1975/1981, 2 volume.
19. Herchi Ș. **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ediția a II-a, Ed. Convex, Oradea 2000.
20. Колосов И.М., Кривчикова Э.С., 3 тома, **ДЕЙСТВУЮЩЕЕ МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Москва 1997.
21. Колосов И.М., Кривчикова Э.С., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Международные отношения, Москва 2003.
22. Кузнецов В. И., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Учебник, Москва, Юристъ 2001.
23. Лукашук И.И., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Общая часть, особенная часть, Москва 1997.
24. Mazilu Dumitru, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Lumina LEX, București 2001.
25. Miga-Beșteliu Raluca, **DREPT INTERNAȚIONAL – INTRODUCERE ÎN DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. ALL, București 1997.
26. Mazilu Dumitru, **DREPTUL PĂCII. TRATAT**, Ed. All Beck, București 1999
27. Mihăilă Marian, **ELEMENTE DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC ȘI PRIVAT**, Ed. All Beck, București 2001.
28. Năstase A., Aurescu B., Jura C., **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC – SINTEZE PENTRU EXAMINE**, Ed. All Beck, București 2002.
29. Nguyen Quoc Dinh, Patrick Daillier, Alain Pellet, **DROIT INTERNATIONAL PUBLIC**, Ed. L.G.D.J., Paris 1999.
30. Niciu Marțian, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Chemarea, Iași, 2 volume 1993 /1997.
31. Niciu Marțian, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. SERVOSAT, Arad, 2001.
32. Niciu Marțian, **CULEGERE DE DOCUMENTE DE DREPT INTERNAȚIONAL**, 2 volume, Ed. Lumina LEX, 1997.
33. Osmochescu N., Dorul O. **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**. Note de curs (în scheme). CEP USM 2012.
34. Панов В.П., Филимонова М.В., Шульга С.В., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО В СХЕМАХ И ТАБЛИЦАХ**, Учебное пособие, Москва 1997.
35. Панов В. П., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Москва 1997.
36. Popescu Dumitru, Năstase Andrian, **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, București 1997.

37. Popescu Dumitra, Năstase Adrian, Coman F., **DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Casa de editură și presă “Șansa”, București 1994, revăzută și adăugită în 1997.
38. Preda-Mătășaru Aurel, **TRATAT DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC**, Ed. Lumina LEX, București 2002.
39. Rousseau Charle, **DROIT INTERNATIONAL**, 10-e ed., DALLOZ, 1984.
40. **TRATATE INTERNAȚIONALE**, Monitorul Oficial, Vol. 1-23.
41. Ушаков Н. А., **МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО**, Учебник, Юристъ, Москва 2003
42. Черниченко С. В., **ТЕОРИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВО**, том.2, Москва 1999

*Material normativ la temă:*

- Carta ONU, 1945;
- Statutul Curții Internaționale de Justiție, 1945;
- Convenția cu privire la dreptul tratatelor, 1969;
- Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, 1975;
- Constituția Republicii Moldova, 1994;
- Legea privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, 1999.

**Teze (repere de conținut):**

**1. Noțiunea dreptului internațional public.** Ansamblul statelor și al altor entități angajate în raporturi pe plan internațional (organizațiile internaționale guvernamentale etc), guvernate de normele dreptului internațional public, formează **societatea internațională**. Procesul de constituire și de aplicare a normelor dreptului internațional public în cadrul societății internaționale reprezintă ordinea juridică internațională.

Dreptul internațional este definit ca dreptul aplicabil societății internaționale. Această definiție implică astăzi existența unei societăți internaționale distincte de societatea națională sau societatea internă, sau cea statală. Ea delimitează în același timp sferile de aplicare respectivă a dreptului internațional și a dreptului intern. Ea confirmă, în final, legătura sociologică inerentă între drept și societate. Oricare societate are nevoie de un drept și orice drept este un produs social. *Ubi societas, ibi jus* este o maximă verificată în timp și spațiu.

Dreptul societății internaționale, adică dreptul internațional, este deseori prezentat ca dreptul „**comunității internaționale**”, însă în momentul în care nimeni nu contestă termenul de societate internațională, cel de comunitate internațională este pus sub semnul de întrebare. Aceasta se datorează argumentului precum că eterogenitatea extremă a statelor dispersate pe glob este incompatibilă cu existența unei comunități internaționale considerate drept comunitate universală. Diferențele de rasă, cultură, civilizație separă și nu unesc

popoarele. Astăzi, la fel ca și în trecut, conflictele ideologice sau doar politice dintre state persistă în calitate de factori de divizare. Dezechilibrul crescător ale nivelurilor de dezvoltare lărgeste ruptura între țările bogate și cele sărace. Expresia „Lumea a treia” este o dovadă elocventă ale divizării lumii. Fără dubii, statele au interese comune *materiale* care provin din legături pe care civilizația tehnică le-a călit. Însă o comunitate trebuie de asemenea să se stabilească pe o bază spirituală care, astăzi lipsește. O legătură comunitară nu va putea naște decît din raporturi între statele care prezintă analogii atît de profunde pentru a favoriza respectarea acestui element *subiectiv* necesar. În ce privește comunitatea universală a statelor, aceasta va rămâne o utopie pură.

Astăzi expresiile „comunitate internațională” și „societate internațională” sunt aplicate concomitent. Totodată expresia „comunitate internațională” pune accentul pe solidaritatea internațională de care noi suntem astăzi tot mai conștienți și care nu încetează să progreseze în fapte.

Pentru numeroși juriști, noțiunea de comunitate internațională presupune comunitatea *juridică* fundată pe faptul că toate statele sunt supuse aceluiași drept. Această concepție „universală” a dreptului internațional este pe deplin confirmată de dreptul pozitiv. Importantele convenții internaționale cum ar fi cea referitoare la Statutul Curții Internaționale de Justiție recunoaște existența regulilor scrise și cutumiare generale. În ce privește jurisprudența internațională, ea face apel constant la „dreptul internațional comun” sau la „dreptul internațional general”, termeni care nu pot viza decît dreptul internațional universale.

Articolul 53 din Convenția de la Viena din 23 mai 1969 cu privire la dreptul tratatelor recunoaște existența normelor imperative ale dreptului internațional general în calitate de norme acceptate de *comunitatea internațională* a statelor luate în ansamblu.

**Denumirea „drept internațional”** este cea mai des folosită pentru a desemna dreptul societății internaționale. Această denumire reprezintă traducerea expresiei „*International Law*” a cărei paternitate revine lui *Bentham*, care a utilizat-o în cartea sa din 1780 „*An Introduction to the Principles of Moral and Legislation*” ca fiind contrară conceptelor de „*National Law*” sau „*Municipal Law*”. În lucrarea sa „*Pacea perpetuă*” publicată în anul 1795, Kant a înlocuit termenul de „națiune” cu cel de „stat”, astfel dreptul internațional devenind drept sinonim al dreptului care reglementează relațiile dintre state, sau drept interstatal. Paralel, societatea internațională, reglementată de dreptul interstatal, este de asemenea, „societatea interstatală” sau „societate a statelor”. La ora actuală, drept urmare a evoluției continue care a condus spre o anumită recunoaștere a individului în ansamblu cu crearea, apoi creșterea numărului de organizații internaționale, societatea internațională încetează să mai fie exclusiv interstatală. Totodată termenul „dreptul internațional” rămâne adânc înrădăcinat în vocabularul juridic.

**Dreptul internațional și dreptul ginților (jus gentium)** Până la apariția lucrării lui *Bentham*, doctrina opera cu denumirea „dreptul ginților”. Aceasta reprezenta traducerea expresiei *jus gentium* a romanilor. Până la momentul de

față această denumire n-a dispărut, fiind conservată în vocabularul juriștilor contemporani. Dacă în trecut exista o concurență reală între aceste două denumiri, astăzi chestiunea este întru totul soluționată. Deși termenul „dreptul internațional” este utilizat mai des, totuși acesta și *jus gentium* se consideră ca fiind sinonime. Totodată denumirile indicate nu sunt identice. Termenul „drept internațional” este aproape de ideea unui drept între națiuni, pe când „dreptul ginților” evocă perspectiva mai largă a unui drept *comun* „ginților” (colectivități organizate).

### ***Definiții ale ramurii drept internațional public:***

1) Dreptul internațional public constituie un ansamblu de norme juridice care guvernează raporturile care se stabilesc în cadrul societății internaționale.

2) Dreptul internațional public contemporan - totalitatea normelor juridice, create de către state pe baza acordului de voință, exprimate în forme juridice specifice (tratate, cutuma), pentru a reglementa relațiile dintre ele privind pacea, securitatea și cooperarea internațională, norme a căror aplicare este realizată prin respectarea de buna voie, iar în caz de necesitate, prin sancțiunea individuală sau colectivă a statelor” .

Din definiția de mai sus rezulta ca, obiectul dreptului internațional public îl constituie reglementarea raporturilor dintre state, precum și între acestea și alte subiecte de drept internațional (organizații interguvernamentale etc.) și stabilirea competențelor, a drepturilor și obligațiilor subiectelor dreptului internațional public în relațiile internaționale.

Dreptul internațional public nu este o categorie statică, abstractă. Orice modificare care intervine în societatea internațională se reflectă în prevederile sale, dreptul internațional public fiind și un instrument al politicii internaționale. În societatea internațională contemporană asistăm la un fenomen de disociere, manifestat în tendința de dezagregare a federațiilor de state, în centrul și estul Europei (Iugoslavia, U.R.S.S), urmat de formarea unor state independente (Serbia, Slovenia, Croația, Macedonia, Bosnia-Herțegovina, Ucraina etc.) sau a unor alte forme de comunitate (C.S.I). Pe de altă parte, în vestul Europei, statele bazate pe similitudini politice sau economice tind să se reunească în cadrul unor structuri organizaționale integrate, cum este Uniunea Europeană. Aceste fenomene au, în planul ordinii juridice internaționale, o serie de consecințe:

- 1) schimbarea configurației subiectelor dreptului internațional public, prin dispariția vechilor „actori” (federații etc.) și apariția altora (state independente, confederații, organizații guvernamentale);
- 2) apariția unor noi norme ale dreptului internațional public, ca urmare a încheierii, în această perioadă, a unui mare număr de tratate internaționale;

- 3) formarea unor noi reguli cutumiare, ca rezultat al practicii recente a statelor în cadrul relațiilor internaționale;
- 4) conturarea unor noi ramuri ale dreptului internațional public, concretizare a intereselor statelor fata de domenii de actualitate: dreptul păcii, dreptul mediului, dreptul dezvoltării, dreptul spațial, dreptul internațional al drepturilor omului etc.

**Obiectul** reglementării juridice în dreptul internațional îl constituie relațiile interstatale care apar într-un anumit domeniu al vieții internaționale. Iar **metoda** de reglementare juridică presupune racordarea voințelor statelor și altor subiecte de drept internațional.

## 2. Evoluția istorică a dreptului internațional

*a se vedea schema nr. 2 din anexa*

Dreptul internațional apare în perioada formării primelor state. La acel timp au fost formulate anumite reguli, care reglementau relațiile dintre subiecții existenți. Însă acest sistem de reguli cu greu putea fi denumit „drept”, deoarece era slab dezvoltat, nu reprezenta un sistem bine conturat.

Odată cu apariția statelor apar și primele raporturi dintre ele. Prin urmare, apare necesitatea reglementării relațiilor interstatale. Apar, deci, primele norme de drept internațional. Astfel, în Roma Antică apare dreptul popoarelor (jus gentium), care reprezenta o totalitate de reguli ce reglementau raporturile juridice privind purtarea războaielor, stabilirea frontierelor, purtarea comerțului etc. Dreptul popoarelor reglementa relațiile interne și parțial cele internaționale, deoarece la etapa inițială de formare a dreptului internațional nu exista o distincție netă între dreptul național și cel internațional.

Factorii ce au dus la apariția dreptului internațional:

- necesitatea existenței relațiilor interstatale;
- divizarea internațională a muncii;
- unirea eforturilor statelor pentru soluționarea problemelor comune de ordin politic, economic, militar, etc;
- situația demografică în unele regiuni ale globului;
- nivelul de dezvoltare a agriculturii, industriei, religiei, culturii, potențialului militar etc.;

**Dreptul internațional în antichitate mil. 4 î.e.n. – anul 476 e. n.** Această perioadă corespunde orînduirii sclavagiste.

Patria dreptului internațional din antichitate este Orientul apropiat, văile râurilor Tigru, Eufrat, Nil. Anume aici în mil. 4 î.e.n. s-au format primele state. În procesul de interacțiune a lor, apar primele norme juridice internaționale.

Trăsăturile acestor norme:

1. reflectarea lor în tratate și cutumă
2. caracterul religios
3. regionalitatea
4. cutuma – izvor principal de drept de drept internațional

La acel timp lipseau relațiile internaționale în accepțiunea contemporană. În sfera pieței mondiale și legăturilor globale nu erau incluse continente întregi (America, Australia, America Latină).

### ***Izvoarele de drept***

Cel mai vechi tratat cunoscut astăzi datează cu anul 3100 î.e.n. încheiat între conducătorii orașelor mesopotamiene Lagaș și Umma. El confirma frontiera de stat și stipula inviolabilitatea ei. Conform acestui tratat, diferendele între părți urmau să fie soluționate pe cale pașnică în baza arbitrajului. Tratatul era garantat prin jurăminte și adresare la zei.

Un alt tratat, Tratatul încheiat între regele hitiților Hatusil al II-lea și faraonul Egiptului Ramses al III-lea în anul 1296 î.e.n. cu privire la neagresiune. Acest tratat prevedea pacea între cele 2 popoare, ajutorul reciproc contra agresorilor din afară, repatrierea sclavilor fugari.

### ***Subiecții de drept***

Egiptul Antic – faraonii, regii ș.a. domnitori

India Antică – n-a cunoscut egalitatea subiectelor de drept internațional. Ca rezultat apare instituția recunoașterii. Numai statul recunoscut devenea independent în afacerile interne și externe.

Grecia Antică – subiect de drept internațional era fiecare polis, care avea propria cetățenie, teritoriu, avea dreptul să declare război, să încheie pace, să poarte relații diplomatice.

Principalul mijloc de purtare a politicii externe a ale statelor antice era războiul.

### ***Dreptul internațional umanitar***

**Egipt.** Proprietatea învinșilor în calitate de trofeu trecea în proprietatea învingătorului.

**India Antică.** Legile de purtare a războiului și-ai găsit reflectare în Legile Manu și Arthașastra. Erau impuse anumite limitări. Astfel, nu era permisă uciderea

femeilor, copiilor, bătrânilor și prizonierilor. Instituțiile de cult și slujitorii lor erau inviolabili.

**Grecia Antică.** Războiul era calificat drept lupta tuturor cetățenilor unui polis contra tuturor cetățenilor altui polis. Era considerată legitim omorul în întregime a populației civile din orașul inamic ocupat. Nu a existat regimul prizonierilor de război. Prin urmare, învinșii erau omorâți, iar averea lor – confiscată.

**Roma Antică.** Războaiele erau considerate juste, deoarece erau purtate din voința zeilor. Prin urmare, nu existau careva limitări în regulile de purtare a războaielor.

### ***Diplomația.***

**China Antică.** Apar norme cu privire la primirea solilor, iar încheierea tratatelor era efectuată prin ritualuri și aduceri de sacrificii.

**Grecia Antică.** Nu existau reprezentanțe diplomatice permanente, iar ambasadele erau temporare. Solii primeau documente care le certificau împuternicirea de a purta tratative. Documentul avea forma a 2 table și purta denumirea „diploma” (de aici provine cuvântul diplomație). Solii erau inviolabili.

### ***În materie de reglementare a statutului juridic al cetățenilor străini,***

**Grecia Antică.** Apare instituția proxenilor. Proxenui – apărătorul intereselor cetățenilor străini în polisul său.

**Roma Antică.** Aceleași funcții erau deținute de praetor perigrinus.

**...** În India și China apar diverse forme ale medierii și arbitrajului ca mijloc de soluționare pașnică a diferendelor.

**Dreptul internațional în Evul Mediu 476 –1648.** Perioada corespunde orînduirii feudale. Perioada dată începe cu anul 476 e.n. odată cu căderea Imperiului Roman de Vest și supunerea de către conducătorul mercenarilor germani Odoacr a ultimului împărat roman Romulus Augustus.

Trăsăturile acestei perioade:

1. caracterul regional al normelor juridice
2. norma cutumiară – izvor principal de drept
3. influența considerabilă a bisericii în procesul de formare a normelor de drept internațional

Centre ale vieții internaționale devin Europa de Vest, Bizanțul, Rusia Kieveană, Statul Moscovit , Orientul Arab, India și China.

Subiecții dreptului internațional al acestei perioade – regii, Papa de la Roma, ordinele religioase (Teuton, Levon), orașele libere (ex. Veneția).

Primele secole se caracterizează prin multitudinea tratatelor în formă verbală, garantate prin jurământ. Erau încheiate în limba latină. La fel, apar primele tratate multilaterale. Ex. Pacea de la Westfalia 1648, care a pus capăt războiului de 30 ani.

### **Dreptul internațional clasic 1648 – 1945 ...**

### **Dreptul internațional contemporan începând cu anul 1945 ...**

## **3. Normele dreptului internațional public**

### **Definiția normei de drept internațional**

Cuvântul normă provine de la latinescul regulă, model, început.

Prin norma de drept internațional public subînțelegem o regulă de conduită percepută de subiecți ca fiind juridic obligatorie.

Particularitățile normei de drept internațional :

1. structură atipică. Majoritatea normelor conțin doar dispoziția, iar sancțiunile sînt determinate de întreg sistemul de drept internațional public.
2. creată exclusiv prin acordul de voință a statelor. Acordul poate fi expres (tratatul) sau tăcit (cutuma)
3. respectată de către subiecții de drept în baza principiului pacta sunt servanda
4. un șir de norme de drept internațional public poartă denumirea de principii, reieșind din importanța lor juridică, de exemplu principiul neagresiunii, principiul soluționării diferendelor pe cale pașnică etc.

Coraportul normă-principiu : întreg-parte

### **Clasificarea normelor dreptului internațional**

Clasificarea normelor de drept internațional public comportă un interes deosebit teoretic.

Criteriile de clasificare:

1. după cercul de participanți la raporturile de drept internațional public:
  - norme locale (regionale) (subiecți dintr-o regiune geografică, sau cu referire la un obiect comun de reglementare)
  - norme universale (toți subiecții de drept internațional)
2. după caracterul conduitei prescrise:
  - norme imperative
  - norme dispozitive
3. după conținut:
  - norme materiale

- norme procesuale

### **Normele *ius cogens***

Practica internațională a secolului 20 se caracterizează prin faptul că printre normele imperative au început să se evidențieze normele *Jus cogens*.

Conform articolului 53 din Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din anul 1969, norma a dreptului internațional comun este o norma acceptată și recunoscută de comunitatea internațională a statelor în ansamblul ei, drept norma de la care nu este permisă nici o derogare și care nu poate fi modificată decât printr-o nouă norma a dreptului internațional general având același caracter.

Distincția norme *jus cogens* – alte norme imperative – orice abatere de la norma *jus cogens* provoacă nulitatea acțiunilor statelor.

*Jus cogens* – principiile fundamentale de drept internațional.

În ierarhia normelor de drept internațional public, normele *jus cogens* au o forță juridică supremă, iar celelalte norme nu trebuie să le contravină.

### **Alte norme sociale care interacționează în cadrul societății internaționale**

Curtoazia internațională

Morala internațională

Religia și dreptul internațional

Este necesar de a distinge de normele de drept internațional normele de curtoazie internațională. Dacă normele de drept internațional sînt reguli de conduită obligatorii, atunci normele de curtoazie sînt lipsite de astfel de calitate. Nerespectarea normelor de drept internațional este temei pentru atragere la răspundere internațională, iar nerespectarea normelor de curtoazie nu provoacă astfel de consecințe.

La normele de curtoazie se referă majoritatea regulilor de protocol diplomatic.

## **4. Sistemul dreptului internațional**

Normele dreptului internațional creează instituțiile și ramurile dreptului internațional, care, la rândul lor, de asemenea sunt elemente a sistemului dreptului internațional. Prin urmare, sistemul dreptului internațional – totalitate de elemente interdependente obiectiv existente și anume: principii general recunoscute de drept internațional, norme convenționale și cutumiare, instituții și ramuri de drept internațional.

Instituția dreptului internațional prezintă prin sine un complex de norme juridice internaționale, care reglementează un domeniu restrâns de relații internaționale: determină statutul juridic internațional sau regimul de folosire a unui anumit spațiu sau se referă la un obiect determinat de reglementare juridică. Instituțiile se împart în: ramurale și interramurale. La cele interramurale referim instituțiile, a căror

parte considerabilă de norme juridice intră în componența a două sau mai multe ramuri ( de exemplu instituția răspunderii juridice internaționale, instituția succesiunii). Normele instituției juridice ramurale se creează în limitele unei ramuri concrete cuprinzând anumite compartimente ale lor (de exemplu în dreptul internațional maritim pot fi evidențiate grupe de norme care reglementează regimul juridic al mării teritoriale, a zonei economice exclusive, platoului continental, regimul juridic al mării libere etc. )

Ramurile dreptului internațional reglementează domeniile mai largi ale relațiilor internaționale de un anumit tip și prezintă prin sine o totalitate de instituții juridice și norme, care reglementează raporturile juridice care se caracterizează prin anumite trăsături comune (de exemplu, dreptul organizațiilor internaționale, dreptul internațional maritim, dreptul tratatelor internaționale, dreptul diplomatic și consular etc.)

Nucleul sistemului dreptului internațional îl formează normele imperative *jus cogens*, incorporate în principiile fundamentale de drept internațional – a se vedea Tema nr. 2

Lista instituțiilor și ramurilor de drept internațional, precum și clasificarea lor nu este exhaustivă, prestabilită pentru viitor, deoarece acestea sunt în continuă dezvoltare.

## **5. Funcțiile dreptului internațional**

- de ordonare (organizare) a relațiilor internaționale
- de reglementare
- de protecție etc.

### **5. Raportul dintre dreptul internațional și cel intern**

**Fundamentul și particularitățile dreptului internațional.** Precăutarea fundamentului dreptului presupune punerea întrebării care este, la origine, factorul care explică forța sa obligatorie. Această chestiune are consecințe practice importante și este în centrul controverselor doctrinare. Iată principalele teorii în materie:

a) *voluntarismul juridic* – are la bază o afirmație fundamentală: regulile de drept sunt produsele voinței umane, ele există datorită acestei voințe și prin această voință. (Vattel, Jellinek, Triepel)

b) *teoria pură a dreptului – normativismul*. Promotorul acestei teorii a fost Kelsen, care a explicat fundamentul forței obligatorii a dreptului internațional printr-o lege numită „legea de normativitate”. Formând un sistem, normele juridice sunt ordonate, ierarhizate. În virtutea acestei ierarhii, fiecare normă își trage forța sa

obligatorie dintr-o normă superioară; și invers, cu cât este mai jos în ierarhie, fiecare normă servește drept fundament pentru norma superioară, fundamentală sau originară, care se află în fruntea ierarhiei. Aceasta poate fi asemuită unei piramide, „piramide juridice”. În ordinea juridică internă norma fundamentală este Constituția, mai jos situându-se legile organice, ordinare, actele normative subordonate legii. În ordinea internațională, fundamentul forței obligatorii a dreptului convențional rezultă din principiul *pacta sunt servanda*.

c) *dreptul natural* – presupune aplicarea justiției în relațiile internaționale, nu aplicarea sentimentului subiectiv al justiției, ci justiția considerată ca făcând parte din „lumea obiectivă a valorilor etice” pe care o constatăm prin experiență sau datorită „simțurilor sale spirituale”. (Vitoria, Suarez, Grotius)

d) *obiectivismul* – dreptul este fondat pe necesități sociale din care derivă în același timp conținutul și caracterul său obligatoriu. Scelle definește dreptul ca fiind un imperativ social care exprimă o necesitate născută din solidaritatea naturală.

Corespunzând unei anumite etape istorice, aceste teorii contribuie fiecare în anumită măsură la analiza realității internaționale.

### **Acordul de voință al statelor - fundamentul dreptului internațional**

Statele accepta faptul ca, un corp de norme juridice este absolut necesar pentru a le reglementa comportamentul în raporturile cu alte state și entități internaționale. Atunci când apar state noi în societatea internațională nu este nevoie de o declarație de acceptare a dreptului internațional public din partea acestora. Dreptul internațional în vigoare, în momentul apariției lor, le este – în principiu – opozabil. Se admite, însă, dreptul statelor de a refuza aplicarea unor cutume internaționale, precum și de a iniția noi reguli cutumiare.

Realizarea acordului de voință al statelor, prin intermediul tratatelor, nu se obține în mod automat. Procedura de încheiere a tratatelor are un caracter complex și nu sunt excluse presiunile exercitate asupra statelor sau blocajele în negocieri.

O mare parte din domeniile de interacțiune între state sunt reglementate de dreptul internațional. Există totuși un „domeniu rezervat”, o zonă în care statelor li se acorda o largă libertate de acțiune, acest domeniu aparținând competenței lor naționale exclusive și care include : alegerea formei de stat, organizarea politica interna, organizarea administrativ teritoriala, apărarea și securitatea națională. În acest domeniu nu este admisa nici o intervenție exterioara, în numele necesității respectării dreptului internațional public. Problema respectării drepturilor fundamentale ale omului în plan intern, considerata în dreptul internațional tradițional ca aparținând domeniului rezervat al statului, face parte – în prezent – din domeniul cooperării internaționale.

### **Particularitățile dreptului internațional public**

În societatea internațională, poziția statelor este cea de egalitate juridică. Inegalitățile care apar în mod firesc între state nu determină, din punct de vedere al dreptului internațional public, relații de subordonare între state, fiecare dintre ele beneficiind de atributul de stat suveran și egal în drepturi cu celelalte. De aici, teza că dreptul internațional public este un drept de coordonare și nu un drept de subordonare, cum este dreptul intern al statelor. Cu alte cuvinte, în societatea internațională nu există o ierarhie care să situeze un stat de-așupra altora, ele fiind considerate – din punct de vedere juridic – egale în drepturi.

Din raportarea dreptului internațional public la dreptul intern al statelor, rezultă anumite particularități ale dreptului internațional public:

a) Sub aspectul modului de elaborare a normelor, în societatea internațională nu există un for legislativ unic, similar parlamentului din dreptul intern, și supraordonat statelor, care să elaboreze o legislație internațională. Statele sunt cele care creează normele internaționale, prin acordul lor de voință, exprimat în mod liber și concretizat în tratate și cutuma și tot statele sunt și destinatarii acestor norme. Statele acceptă să își conformeze comportamentul lor pe plan extern, în funcție de normele dreptului internațional public.

b) În societatea internațională nu există organe executive, asemănătoare guvernului, care să asigure aplicarea normelor dreptului internațional public în raporturile dintre subiecții acestuia. Aceasta atribuție revine tot statelor.

c) În comunitatea internațională, nu există organe judecătorești cu competența generală și obligatorie, care să intervină din oficiu instituind sancțiuni, atunci când normele de drept nu sunt respectate. Aceasta nu înseamnă că nu ar exista organisme internaționale cu funcții jurisdicționale, competența acestora fiind condiționată de exprimarea acordului expres al statelor aflate în cauză. Pentru ca un stat să poată figura în calitate de parte în fața Curții Internaționale de Justiție, este necesar consimțământul acestuia. În alte cazuri, pentru ca un stat să poată fi tras la răspundere în fața unei instanțe jurisdicționale, acesta trebuie să fie parte la tratatul care a instituit acea instanță (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Curtea Europeană de Justiție).

d) Normele dreptului internațional public nu prevăd în mod expres sancțiuni pentru cazul nerespectării lor, spre deosebire de dreptul intern al statelor, ceea ce nu înseamnă că aceste norme ar fi facultative. Dar, întrucât statele sunt cele care creează normele internaționale, prin tratate sau cutuma, se prezumă buna-credința a acestora în a le respecta. Deci, respectarea normelor dreptului internațional public nu se bazează în principiu pe constrângere, deși aceasta nu este exclusă în anumite cazuri.

### **Noțiuni generale**

Este cunoscut deja faptul că dreptul internațional s-a format și funcționează într-o strânsă legătură cu dreptul intern, care l-a influențat într-o oarecare măsură. În

decursul dezvoltării istorice a crescut rolul relațiilor internaționale care au aprofundat influența asupra vieții interne a statelor. Prin urmare, a crescut și influența dreptului internațional asupra celui intern.

Dreptul internațional public și dreptul intern (concept general) reprezintă două sisteme de drept independente, însă care se influențează reciproc. Această influență și reprezintă o condiție importantă a eficacității atât a dreptului intern cât și a celui internațional.

### **Principalele teorii cu privire la raportul dintre dreptul intern și cel internațional**

Concepția monistă – nu există sisteme de drept aparte există un singur sistem de drept, care cuprinde atât dreptul internațional cât și dreptul intern, și în dependență de care dintre ele prevalează, în prezenta teorie sunt deosebite teoria primatului dreptului intern și teoria primatului dreptului internațional.

Conform teoriei moniste – cu primatul dreptului internațional asupra dreptului intern - din momentul intrării în vigoare a tratatului, acesta se va aplica imediat și direct, fără intervenția organelor legislative, chiar dacă s-ar afla în contradicție cu o lege internă, situație în care, actul normativ intern ar înceta să mai producă efecte. Această teorie a fost criticată, ea minimalizând rolul statului ca subiect de drept internațional. În cazul teoriei moniste – cu primatul dreptului intern asupra dreptului internațional, tratatul dobândește forța juridică în măsura în care aceasta ar fi prevăzută de legea internă, iar în caz de conflict între norma internă și cea internațională, se da prioritate actului normativ intern.

Concepția dualistă în materia acestui raport prevede că sistemul de drept internațional și cel intern sunt sisteme de drept independente una de alta, fapt care rezultă din conținutul juridic al principiului egalității suverane a statelor. Sistemele de drept respective interacționează una cu alta însă această interdependență nu poartă un caracter de subordonare, ci de coordonare. De exemplu: încheierea tratatului internațional este reglementată în același timp atât de normele dreptului internațional cât și de normele dreptului intern, care se completează reciproc. Astfel, dacă tratatul prevede ratificarea sa de către participanți, atunci fără realizarea acestei condiții – el nu va intra în vigoare. Dacă însă tratatul nu conține o astfel de prevedere, însă aceasta este prevăzută de legislația internă a statelor pentru acest tip de tratate, atunci fără îndeplinirea cerinței respective, statul nu va fi legat de prevederile acestui tratat.

Teoria dualista, care susține distincția netă între cele două sisteme de drept - intern și internațional - afirmă că este necesară emiterea unui act normativ prin care se face transferul tratatului din ordinea internațională în ordinea internă, acesta dobândind caracterul actului în care a fost transpus (lege internă). În prezent tendința este de a da prioritate normelor internaționale față de normele interne, însă cele două teorii subsistă. Prin urmare, aplicarea dispozițiilor unui tratat în ordinea

interna a statelor-părți nu se realizează uniform, fiind determinată de modalitatea de receptare de către fiecare stat a normelor dreptului internațional.

### **Teoria monista și dualista în practica statelor**

În unele state, cum sunt Regatul Unit al Marii Britanii, Irlanda sau țările scandinave, pentru ca normele dreptului internațional să aibă efect în ordinea juridică internă se procedează la “transformarea” normelor internaționale – cuprinse în tratate – în norme interne, printr-un act normativ intern. Tratatul internațional poate deveni parte a dreptului intern numai după ce o lege specială de aplicare este adoptată de legiuitor (sistem dualist).

Majoritatea statelor europene au prevăzut în Constituțiile lor, recunoașterea normelor internaționale ca fiind parte a sistemului lor intern. Un asemenea sistem de receptare se regăsește în Austria, în Italia, Franța și Germania. Constituția Olandei prevede în plus, că tratatele internaționale la care statul este parte prevalează asupra legilor interne care conțin dispoziții contrare (sistem monist cu primatul dreptului internațional).

Cadrul constituțional român privind raportul dintre dreptul internațional și dreptul intern este oferit de articolele 11 și 20. Conform prevederilor art.11, tratatele ratificate de către Parlamentul României devin parte a dreptului intern. Textul art.11 nu face nici o mențiune în legătură cu prioritatea normelor internaționale față de cele interne, precizând doar, ca statul român “se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.” În Convenția asupra dreptului tratatelor (1969) se stipulează faptul că “un stat nu poate invoca prevederile dreptului sau intern pentru a justifica eșecul sau în executarea unui tratat”, eliminând astfel posibilitatea ca statele să se prevaleze de legislația lor internă pentru a nu respecta obligațiile internaționale.

### **Influența dreptului intern asupra dreptului internațional**

**Unificarea** – presupune includerea în dispozițiilor unui tratat internațional a normelor omogene existente în mai multe sistemele naționale de drept. De exemplu : principiul integrității teritoriului de stat și inviolabilității frontierelor de stat a parvenit în dreptul internațional anume din legislațiile naționale.

#### **4. Influența dreptului internațional asupra dreptului intern**

Odată ce am stabilit particularitățile fiecărui dintre sistemele de drept, rezultă că norma internațională poate acționa în sfera dreptului național doar prin instrumentele oferite în acest sens de dreptul național. Diferitele mijloace de acordare normei de drept internațional a forței de acțiune internă se numesc **transformare**. Cunoaștem următoarele tipuri de transformări : transformarea generală presupune existența în dreptul intern a unei norme generale care conferă normelor internaționale forța de acțiune în ordinea juridică internă. Transformarea specială presupune acordarea de către stat normelor concrete de drept internațional a forței de acțiune în ordinea juridică internă pe calea reproducerii lor textuale în

legea națională sau includerea în ea a dispozițiilor, adaptate la dreptul național. În calitate de transformare specială sunt privite : ratificarea, recepția, incorporarea, adaptarea și trimiterea).